

HAJNRICH BEL ČOVEK S NOŽEVIMA

Tanja ŠLJIVAR
Bojan MARJANOVIĆ
Dragana MLADENOVIĆ

HAJNRIH BEL ČOVEK S NOŽEVIMA

Ova onlajn publikacija je rezultat projekta **HB101 – Čovek s noževima**, kojim je Fondacija „Hajnrih Bel“ u saradnji s udruženjem **KROKODIL i Gete institutom**, obeležila 101. godišnjicu rođenja slavnog pisca čije ime nosi.

Cilj projekta bio je da analizira, u kreativnom smislu nastavi, pa čak i produži nasleđe Hajnriha Bela kroz aktivno učešće grupe troje mladih autora/ki koji u svom radu koriste različite forme izražavanja (fikcija, drama, poezija, esej, itd). To su **Tanja Šljivar** (dramska spisateljica), **Dragana Mladenović** (pesnikinja) i **Bojan Marjanović** (prozni pisac i esejista).

Za ovu priliku oni su sastavili doprinose u različitim formama – esej, pesma, dramski tekst – ali s istim ciljem, naime da kroz angažovanu umetnost preispitaju sadašnji trenutak u skladu s vrednostima koje je baštiniio Hajnrih Bel.

Svo troje autora koji ne prezaju od povezivanja društvenog i političkog aktivizma sa sopstvenim radom, bili su uključeni u kreativni proces zasnovan na tematskim krugovima koje je sam Hajnrih Bel definisao u toku svoje gotovo četrdesetogodišnje karijere. Glavno pitanje na koje smo od njih želeli da čujemo odgovor glasilo je: **„Šta znači biti političan u savremenoj književnosti regiona bivše Jugoslavije?“**

HAJNRIH BEL I JA

Imao sam šesnaest godina kada sam otkrio književnost Hajnriha Bela. Mislim da neću nimalo preterati ako napišem da to pamtim kao eksplozivno, gotovo epifanijsko iskustvo. U to vreme, danas tako davne godine 1981, u porodičnoj je biblioteci već nekoliko godina stajalo netaknuto izdanje Belovog prvog romana "Gde si bio, Adame?". Objavljen u odličnom prevodu na srpskohrvatski koji je potpisala Marija Đorđević, u legendarnoj BIGZ-ovoj ediciji "Džepna knjiga" čija su se broširana izdanja, raspoređena u nekoliko biblioteka (BELETRISTIKA, MARKSIZAM, PUBLICISTIKA, FEST-ROMANI, NAUČNA FANTASTIKA, KRIMINALNI ROMAN I PRAKTIČNA KNJIGA), za male pare prodavala posvuda, pa i u lokalnoj Centropromovoj samoposluzi, ovaj roman privukao me je pre svega upečatljivim polit-pop-art grafičkim rešenjem naslovnice. Na njoj se nalaze četiri preklopljene stilizovane siluete u nijansama crne, mrke, zelene i oker boje istovetnog muškog profila snažne brade, naredbodavno napućenih usana i autoritarnog nosa pod šapkom generalisimusa ispod kojih je, u donjem desnom uglu, doslovno nakalemljen crno-beli ženski lik spuštene, razbarušene kose i ravno otsečenog donjeg dela lica sve do očiju.

Ono što sam unutar tih i takvih korica otkrio, izvukavši to izdanje s police, vođen više instinktom nego svesnom namerom, nije imalo sličnosti ni sa čim što sam do tada čitao. Kafka, Hese, Orvel, Haksli, Bulgakov, Deblin, pa i Entoni Bardžis - to su bili pisci kojima sam se u tinejdžersko doba intenzivno fascinirao a njihova mračna, ili ezoterična ili fantazmagorična ili fantastična ili metaforična ili ekspresionistička ili sardonična ili pop-kulturna ili beskrajno intelektualna književnost nije imala mnogo dodirnih tačaka s literarnim stilom, tematskim okvirom ali pre svega s jedinstvenim senzibilitetom Belovog dela.

Tema ovog kratkog kompozitnog romana me sama po sebi, priznajem, nije mnogo intrigirala. Tematika Drugog svetskog rata kod mene je u to doba izazivala uglavnom duboku dosadu. Generacija kojoj pripadam kljukana je na sve moguće načine jugoslovenskom ideologijom bratstva i jedinstva zasnovanom pre svega na "zajedničkoj borbi za slobodu i socijalističko društveno uređenje bratskih naroda i narodnosti" i mi klinci smo neophodno izgradili popriličnu ironijsku rezistentnost prema svakom obliku nehumornog heroizma kojim je obilovala ogromna jugoslovenska produkcija TV-serija, dugometražnih filmova, romana i stripova koji su s ideološki motivisanom neumerenošću veličali veličanstvene bitke jugoslovenskih partizana po šumama i gorama i neustrašivo delovanje komunističkih ilegalaca po okupiranim gradovima. Već unapred prezasićen tom specifičnom tematikom, zaista nisam bio posebno motivisan, a ni zainteresovan, da čitam još nešto iz istog ciklusa, pa makar to bio brutalno realističan, obeznađen i pre svega iskren Belov pogled s druge - neprijateljske - strane puščane ili topovske cevi. Ono što me je, dakle, zauvek osvojilo u toj njegovoj tek naizgled jednostavnoj i ujedno beskra-

no tragičnoj kompoziciji (u čijem je središtu lik svojevrsnog Fajnhalsa, najobičnijeg vojnika Vermahta, zatečenog u ogromnom pokretu povlačenja jedne propale vojske u neprestanom osipanju koja se dugim, krivudavim i blatnjavim stazama i bogazama iz prezrenih i egzotičnih daljina evropskog Istoka godine 1945. kretala nazad u Heimat) bio je pre svega senzibilitet autora koji sam doživeo kao sebi neuporedivo bliži od senzibiliteta bilo kog drugog pisca kojeg sam do tad čitao. Hajnriha Bela sam poznavao - osećao sam to na način koji je bio doslovno telesan, s uzbuđenjem gutajući stranicu za stranicom - dok je njegov tragički (anti)junak Fajnhals (očito alterego samog autora) potpuno odgovarao mojoj tadašnjoj ranoj zamisli sardoničnog, distanciranog i neangažovanog književnog junaka koji je mimo svoje volje upleten u pakao okolnosti koje ne može da kontroliše i koji daje sve od sebe da ne bude ništa više izuzev posmatrača događaja koji svojom dinamikom, sumanutošću, tragičnošću prevazilaze granice ljudske imaginacije te koji ga, na kraju svih krajeva, savlađuju i lome.

Kasnije ću čitati sva dela Hajnriha Bela do kojih je uopšte bilo moguće doći. Srećom, mnoge su njegove knjige prevedene i objavljene kod nas. "Mišljenja jednog klovna", "Dalje od trupe", "Prečesto odlaziš u Hajdelberg", "Grupni portret s damom" bile su i do danas ostale među mojim najomiljenijim naslovima uopšte. Mnoge pisce koji su u detinjstvu i ranoj mladosti ostavljali snažan utisak na mene kasnije sam nemilice napuštao, prerastajući ih i ostavljajući za sobom praktično zauvek. Čak i većina imena s one rane liste navedene na početku ovog teksta nije preživela u mom ličnom i stalno promenljivom panteonu književnih bogova izuzev u obliku povremenog nostalgичnog prisećanja na književnost izumrlih titana koja me je plenila i oblikovala u rano doba mog književnog stasavanja. Međutim, dela Hajnriha Bela za mene su i danas jednako aktuelna i važna a među njima posebno mesto zauzimaju dva njegova seminalna kratka romana - "Gde si bio, Adame?" i "Izgubljena čast Katarine Blum". Obe knjige pročitao sam više puta, u različitim životnim periodima, raspoloženjima i okolnostima. I kako to biva samo u onim nadasve retkim slučajevima kada je spoj pisca i čitaoca pravi i neponovljiv, iskustvo je uvek bilo novo, dok su utisci koje sam dugo potom nosio sa sobom pri svakom su sledećem čitanju oni bili iznenađujuće drugačiji od prethodnih.

Hajnrih Bel je preminuo leta godine 1985. To sam leto proveo privodeći kraju jednogodišnji vojni rok u Svilajncu i Novom Sadu u sastavu Jugoslovenske narodne armije. Tada sam već intenzivno o sebi razmišljao kao o piscu iako će proći još gotovo punih deset godina dok konačno ne budem počeo da objavljujem. Čitao sam u to vreme mnogo, s manijakalnom zagriženošću, ali mi je informacija o Belovoj smrti tog leta pa i kasnije ipak nekako promakla. Moguće je da mi u tom periodu i nije bilo toliko stalo do njega. Te jeseni, otsluživši obavezan jednogodišnji

vojni rok, spakovao sam prnje i kao dvadesetogodišnji entuzijasta i anglofil hrabro se odselio u London u kom ću živeti tokom naredne tri i po godine. Kada se budem vratio u Beograd na proleće 1989. biće to jedan od najpogrešnijih poteza s najdalekosežnijim posledicama koje sam u životu napravio. Samo dve godine kasnije počće silovit raspad Jugoslavije u seriji etničkih konflikata i brutalnih ratova koji su po mnogo čemu nalikovali atmosferi koju sam upoznao kada sam punih deset godina ranije prvi put čitao Hajnriha Bela. Tada je Belova proza ponovo dobila ogromnu važnost za mene.

Danas, rekao bih, razumem i cenim više nego ikad pre specifičan osećaj za vreme koji je Hajnrih Bel posedovao i politički uticaj kako njegove proze (i poezije) tako i njegovog vanknjiževnog delovanja. Utoliko, kada su se ljudi iz beogradske kancelarije fondacije Hajnrih Bel obratili KROKODILOvom Centru za savremenu književnost da zajedničkim snagama pokrenemo projekat kojim ćemo obeležiti 101. godišnjicu rođenja velikog pisca, osetio sam to kao ponudu koja se ne može odbiti. Bilo mi je od samog početka jasno da se Belovo delo i Belov politički angažman danas i ovde mogu ispravno proslaviti jedino na izrazito nekomemorativan način, tako što ćemo se potruditi da uspostavimo komunikaciju s njima. Utoliko smo osmislili projekat "HB101 ili Čovek s noževima", iskoristili prisustvo u KROKODILOvoj rezidenciji za pisce nemačke autorke Tanje Dücker, stručnjakinje za lik i delo Hajnriha Bela, predložili joj da održi javno predavanje o političkoj važnosti piščevog angažmana za nas danas a istovremeno smo pozvali nekoliko vrsnih autorki i autora takozvane mlađe generacije (Tanja Šljivar, Bojan Marjanović, Dragana Mladenović) koji se kreativno izražavaju u različitim književnim formama i žanrovima (dramski tekst, proza, poezija) zamolivši ih da najpre pročitaju neke od knjiga Hajnriha Bela - interesantna okolnost je da niko od njih Bela nije imao prilike da čita - te da potom uzvrate na pročitano sopstvenim književnim radovima. Smatrali smo, opravdano ili ne, da ćemo time uspostaviti jednu izuzetnu književnu, političku i kulturnu komunikaciju s književnom i društveno-političkom zaostavštinom ovog velikog ali među mladima danas ipak umnogome zaboravljenog pisca.

Rezultat je pred vama.

Vladimir Arsenijević

BLATO (na Zoranovim farmerkama)

Monolog-esej za Jelenu, ubijenu pjevačicu

Koja je to autorska pozicija, koja je to perspektiva koja bi mi omogućila i dala mi za pravo da ono što sam u više navrata u svojoj književnoj praksi nazivala „gesta davanja glasa drugome, potčinjenom, nijemom“, učinim i ovaj put i napišem monolog za Jelenu Marjanović? Sa kojim pravom i stavom reprodukujem tabloidnu sintagmu „ubijena pevačica“ podnaslovivši monolog-esej tako? Na primjer, da li je dovoljno što sam žena? Da li je cinično što niti sam ikad bila u Borči, niti znam ijednu njenu pjesmu? A tvrdim da nisam elitistkinja i da znam ko su Kija i Maja Berović. Da li su tekst i scena uopšte prihvatljivi prostori da se govori o tom blatu, tabloidnom blatu koje se prikazuje i kao blato na Zoranovim farmerkama? I u kakvo blato ja sama moram da se uvaljam da bih razumjela o čemu to zapravo pišem? Ni jedan odgovor ja za sada nemam.

U svom predgovoru Rohwoltovom izdanju na temu slobode štampe „Koliko lijevo mogu biti novinari?“ (Wie links können Journalisten sein) Hajnrh Bel je, napisao: „Da li je dozvoljeno u ovom kontekstu koristiti izraz strukture vlasti, i ako je ta riječ milostivo dozvoljena, da li je onda dozvoljeno i skromno pitanje: ko onda i kako, gdje i čime vlada, ili nad kim se od strane koga, kako, gdje i čime vlada?“ Ovu rečenicu shvatam kao jedan od mogućih odgovora na svoja pitanja, iako je i ona sama formulisana kao još jedno pitanje. U jednom intervjuu iz 1959. godine, Bel je rekao i ovo: „Odgovornost pisca je da čuva jezik, da brani ljudsko dostojanstvo riječima, jer ljudi upravo kroz riječi postaju predmetom politike.“ I dalje mi nije jasno, koje to tačno riječi u ovom tekstu da koristim, u pokušaju da uradim nešto u skladu s Belovom definicijom odgovornosti spisateljice ili pisca, da li je to zaista onda, na primjer, riječ blato, da li je zaista najadekvatniji izraz za ono što pokušavam da napišem „blato na Zoranovim farmerkama“, a jasno je da je Zoran upravo upotrebom takvog diskursa i postao predmetom politike? Nailazim na tekst Jovane Gligori-jević „Smrt u medijima: Trumanov šou za one sa jeftinijim kartama“ (Vreme br. 1416), napisan povodom objavljivanja knjige „Misterije jednog zločina“ u izdanju Večernjih novosti, koju potpisuje više autora, a koja se takođe bavi ubistvom Jelene Marjanović, i u njemu na sljedeću rečenicu: „Pitanja koja postavlja i mogući odgovori koje daje čine ključnu razliku između dokumentarne kriminalističke proze i tabloidnog lešinarenja“, koja čini da prvi put od kako sam započela rad na ovom tekstu, osjećam da imam neko pravo da s tim radom i nastavim.

Počnimo sada zamišljanjem scene. Scenski jezik, kao ni moj jezik, jezik ovog teksta ne treba da bude metaforičan. Dakle blato u tekstu, blato na sceni, nije metafora za tabloidno pisanje. Blato je blato sa Zoranovih farmerki, koje je identično onom na mjestu gdje je pronađeno Jelenino tijelo, i zapravo je blato i doslovna okolnost naših života. Znači, na sceni može da bude gomila blata po kom se šljapka, u kom se svinje (koje takođe mogu da se, sa mindušama u njuškicama i nekakvim žigovima sa brojevima na ušima, na sceni zaista i pojave) valjaju, svinje koje ne možemo zajebati, nadigrati, kojima ne možemo dohacati – jer svinjama je u blatu ljepše nego nama. Ni svinje na sceni nisu metafora – već upravo one životinje čije se klanje po našim selima obavljalo do Dana Republike, da bi im glave sa jabukama u ustima stajale na našim stolovima. Blato je, dakle, doslovno blato, svinje su, dakle, doslovne svinje. Riječ NOVINE je dakle samo puka zamjena, sinonim ili drugi izraz, a ne metafora, za skoro sve doslovne novine na našim kioscima.

Jelena, obučena, kako svi već napamet znamo u: bijelu majicu kratkih rukava, svijetloplavi gornji dio trenerke i crni donji dio trenerke (ili što bi se reklo-kazalo-napisalo: Jelena čerečena, a garderoba čitava!) šljapka po blatu, zaobilazeći svinje, i govori nam.

JELENA:

Oni znaju gdje sam šta sam s kim sam koliko sam zašto sam u kom sam obliku u kom agregatnom stanju se nalazim oni znaju u šta sam se pretvorila oni znaju tajnu zagrobnog života i gdje to duše lutaju po supernovama i sazvežđima oni me najpreciznije lociraju putem satelita i GPS-a oni mi ne daju da dišem iako to odavno već ni ne radim oni čine da se preznojavam iako znojne žlijezde moje više ne obavljaju svoje fiziološke funkcije oni ubrzavaju rad mog usmrćenog srca čine da gubim mir i dostojanstvo oni su vidjeli i duha i tijelo moje izubijano i lobanju moju smrskanu oni znaju zakone fizike metafizike države zahvaljujući kojoj i postoje oni se mnome bave svakodnevno iako je nejasno šta sam to ja ko sam to ja gdje sam to ja i kome sam to ja dužna da se nepostojeća nematerijalna nefizička nevidljiva iznova i stalno i stalno i svakodnevno i bez kraja konca izuzetka pojavljujem na njihovim naslovnica.

Oni kažu oni o meni pišu oni savjesno prilježno izvještavaju oni obilaze nasip na godišnjice mog ubistva i ne samo tim prilikama oni su dovoljno hrabri i ljudi da se svakodnevno suočavaju sa primordijalnim iskonskim misterioznim onostranim a sve da bi se stavili u službu istine javnog interesa pravde a sve da bi napisali:

Zoran je član sekte, ubili su me sa 33 udarca jer je toliko godina živeo Isus!

Meštani Borče tvrde – na nasipu su videli moj duh.

Američki forenzičari skreću istragu u drugom pravcu.

Mene je ubila žena tiganjem!

Moja dvojnica i dalje trči na nasipu.

Posle mog ubistva: sjevka lakirala nokte dok je primala saučešća!

O nekoj drugoj ženi iz neke druge države iz neke druge epohe iz nekog drugog istorijsko-političko-društvenog konteksta i romana a koja se negdje između fikcije i stvarnosti baš kao i ja našla u situaciji da bude primorana da stalno bude vidljiva iako je cijelog svog života bila u potpunosti nedvidljiva, oni bi dakle o njoj nekom drugom prilikom oni bi se usudili da kažu i sledeće:

„Prvom dokazanom žrtvom tajanstvene Katarine Blum, koja se još nalazi na slobodi, može se sada označiti njezina vlastita majka koja nije preživjela šok zbog aktivnosti svoje kćeri. Iako je prilično čudno da je kćerka, dok joj majka leži na umoru, u prisnoj nježnosti plesala s razbojnikom i ubojicom na nekom balu, činjenica da zbog smrti nije prolila nijednu suzu graniči već s ekstremno perverznom.“

A o meni i mojoj kćeri, sada i ovdje, u našem blatu, na našoj sceni, među našim svinjama oni nastavlja-ju ovako:

Jana svaki dan gleda 'Zadregu' i plače!

Jeza u vazduhu, crvene ruže u žabokrečini i mukla tišina!

Jana traži da vidi ubicu majke!

Jana na podu crta mamu!

Zašto i od čega mala Jana pravi pokojnu mamu na podu?

Jesam li ubijena zbog seksualnih obreda?

U blatu smo naišli na tragove, ali pseće.

Odvrnuli muziku, pa me čekićem udarali u glavu.

Od batina su mi pukle slezina i bubna opna.

Ja sam ubijena štanglom od pola metra!

Ili je kriv ili skroz lud – Marjanović oboleo od šizofrenije?

Na mojoj glavi pronađene tri rupe od šrafcižera, sumnja se na ritualno ubistvo!

Zoranov brat: Hoću seks sa prababom i ljudsku jetru!

Zoranov sin bio zaljubljen u mene?

Misterija trećeg mobilnog telefona??

Informacije teku i njihovom slobodnom protoku između vlasti medijskih tajkuna mogula policije istražitelja ne može se ispriječiti ama baš ništa.

Na primjer, zanimljivo je, to sam saznala i ja, da je tokom istrage, čim je neka navodna inspektorica navodno izgovorila riječ „tigani“, navodna Zoranova ljubavnica toj navodnoj inspektorici navodno omogućila susret sa Zoranom, i to se onda uspostavlja kao sasvim pouzdan sasvim validan, gotovo forenzički i naučan način utvrđivanja činjenica.

Ako postoje i drugačiji izvještaji o mom ubistvu, onda njih niko ni ne čita. „Svi ljudi koje ja poznajem čitaju NOVINE. I kao da barem nešto od toga vjeruju – a kako bi ljudi i znali da je sve to laž.“

Informacije teku poput rijeke poput krvotoka i iako svakako postoji suvišak informacija one ipak nikad nisu u stvarnom višku, pa tako saznajem i listu mojih potencijalnih ubica koja svakodnevno raste i širi se, na kojoj može da se nađe bukvalno bilo ko, na kojoj su za sada: Zoran, sekte koje vrše seksualne religijske i iscjeliteljske rituale, pa moja porodica i svi njeni članovi pojedinačno ili zajedno, moja svekrva nadriljekarka, čovjek sa štapom koji je nađen, ispitan pa pušten a o kom se i dalje ne zna sa sigurnošću da li on zaista postoji ili zaista ne postoji, narko-klan sa Karaburme sa kojim je Zoran imao i po svemu sudeći i dalje ima neraščićene račune, moj tajni suludi poluludi preludi obožavalac sa Facebooka, i na kraju i kamiondžija-ubica koji je prije mene već usmrtio dvije djevojke u Njemačkoj.

I nakon što se na sve te načine podlih verbalnih dosjetki na sve te niske načine stavljala u službu istine javnog interesa pravde, kada je baš pretjerala kad je baš po svim parametrima otišla predaleko, urednica jednih NOVINA pokušala je da se i opravda. Urednica kaže njena redakcija je samo pokušavala da pomogne policiji, tako što je iz dana u dan optuživala različite članove moje porodice za moje ubistvo. Urednica kaže da se to zove kreativno, pa čak i humanitarno novinarstvo. Urednica kaže: nadali smo se da će se onaj među mnogim optuženima koji je to zaista i uradio od naših naslovnica uplašiti i samostalno se predati. Osim toga, dodaje Urednica: pa Jelena je postala osoba od javnog interesa i mi smo dužni da javnosti dostavljamo sve ionako već predostupne informacije o slučaju. Urednica kaže da su mediji na taj način pokazali neku vrstu društvene odgovornosti, jer su tim i takvim pisanjem upravo pomagali da se uhvati ubica. I na kraju Urednica zaključuje da su mediji i policija na istoj strani, da između medija i policije postoji neka vrsta prećutne saglasnosti da se stalnim pisanjem o slučaju, ali baš tim i takvim riječnikom, i nikakvim drugačijim, dakle diskursom prepunim misterija tajni vidovnjaka okultnog iscjelitelja trećih očiju blata štapova kamiondžija farmerki crteža opskurnog bizarnog divljačkog grotesknog apsurdnog nasipa klanova džoginga, upravo i vrši pritisak na ubicu.

A kada je došlo do nekih, blagih posljedica, kada je došlo do nekakve sitne naplate računa za to i takvo pisanje, Urednik još jednih NOVINA rekao je da: su danas gospoda iz ... STRANKE zabranili njega, a da će se sutra to dogoditi drugim novinarima i redakcijama i stoga moli reprezentativna novinska udruženja da reaguju. I još je rekao: „Upravo zato - budite budni! Jer od slobode štampe sve zavisi: blagostanje, društveni napredak, demokratija, pluralizam, raznolikost mišljenja.“ I još je dodao da „onaj ko napada NOVINE napada sve nas“. Jer, danas se to dešava NOVINAMA, a sutra se može desiti i nekom drugom mediju u Srbiji. I zato molim kolege da prekinu ćutnju o strašnom progonu jednih NOVINA i svojih

kolega, molim kolege da dignu glas, ne zbog nas, već zbog profesije kojom se bavimo. I još je zabiberio: „Meci koji su pogodili Wernera Tötgesa, novinara NOVINA, a samim tim i NOVINE same, nisu samo njega pogodili. Oni su bili usmjereni i na slobodu štampe, na jednu od najdragocjenijih vrijednosti naše mlade demokratije. I ti meci su i nas pogodili, nas koji sada ovdje tužni i užasnuti okupljeni stojimo, i to nas nisu samo emotivno, takoreći metaforično pogodili, oni su nas sve i doslovno, kao nezaštićene mete pogodili.“ Ovo izlaganje Urednik je završio jednim njemu sasvim svojstvenom vapajem: Šta se ljudi s nama dogodilo? Zašto kako otkud zbog čega ko nam je kriv?

Sada kada su Urednica i Urednik rekli svoje, kada su rekli šta su imali, i ja bih njima njihovim riječnikom da se obratim:

miševi bolesnici bagra govna ludaci oni koji piju lekiće lažni moralisti nezavisni licemeri lažovi šefovi narko kartela tajkuni tajkuni eto to ste vi

Nakon svega rečenog, i Zoran bi nešto da izjavi i kaže, svakako u NOVINAMA, jer za izjavljivanje bilo čega nema prikladnijeg mjesta i javnog prostora od NOVINA, on bi da izjavi, na primjer: Video sam Jeleninog ubicu! Imao sam bliski susret sa zločincem za kog verujem da mi je usmrtio ženu. Čuvaju ga moćnici!!!

U ovom trenutku Jelena je iz torbice izvukla SVA izdanja NOVINA, i hrpetinom tog bespotrebno izarčenog papira prekrila blato na sceni. Jelena je to uradila, malo isušila blato i obezbijedila svinjama obilje materijala za njuškanje šuštanje valjanje skičanje i onda je mirno upitala:

JELENA:

Ne može li država ....

Tako je ona to izrazila. Baš tako – država.

JELENA:

„Dakle, ne može li država ništa učiniti da me zaštiti od te prljavštine i da povrati moju izgubljenu čast?“
Ponavljam: ne može li država ništa učiniti da me NOVINE makar mrtvu ostave na miru?

Pauza. I tada Jelena, kada od države, ili nekog njenog predstavnika organa ne dobije odgovor na postavljeno pitanje, naočigled svih nas, naočigled publike vadi svoje oči, koje ni nisu oči, jer ni Jelena nije Jelena, i ova scenska radnja, ovaj tragički događaj je jedino što se približilo metafori u ovom tekstu, na ovoj sceni. „Ovdje će se na primjeru Jelena vadi oči prikazati kako NOVINE mogu djelovati čak i na relativno racionalne ljude.“ I još pitanja: odakle mi pravo da mrtvu ženu još jednom, zarad metafore kasapim, još jednom odvajam dijelove tijela od dijelova tijela, oči od duplji, dijelove od cjeline, organe od organizma? Koja je to pozicija koja ovakvo umjetničko sredstvo opravdava? Hajnrilh Bel u „Izgubljenoj časti Katarine Blum“, autoironično piše: „Na temelju ove posljednje navedene činjenice kao i na temelju nasilnih čina opisanih na početku može se spoznati da umjetnost ipak još ima socijalnu funkciju.“ Umjetnost da, ali metafora teško. Jelena, sada bez očiju, nastavlja da nam govori.

JELENA:

Ako oni mene svuda vide, ako me vide na nasipu u kanalu u mrtvačnici u mojoj kući u kamionu i diskoteci ako me vide na nebu i na Zemlji JA NJIH VIŠE NE VIDIM.

Jelena ovim činom vađenja očiju postupa u neku ruku kao malo dijete, dijete koje u igri s odraslima ili s drugom djecom prekriva oči i izgovara: „Mene niko ne vidi“. U međuvremenu, svinje su i na njene izvađene oči navalile.

A mi, mi svaki dan kada odemo do kioska, svhatamo da poslednja, najvrelija vijest nikad nije zaista poslednja. Naslovi će, izgleda, nastaviti da se nižu iz dana u dan, iz mjeseca u mjesec, iz godine u godinu, iz decenije u deceniju, jer se Jelenin ubica nikad neće raskrinkati, jer je to misterija veća od one ko je ubio Loru Palmer. Novinarske fantazije raspirivaće fantazije građana jer „u ovoj se pripovijesti događa previše toga. Ona je na mučan, jedva savladiv način bremenita radnjom: na svoju štetu”. I naposljetku: „Naravno, vrlo je žalosno što se ovdje pri kraju može iskazati tako malo harmonije i pružiti tek slaba nada u nju. Ne integracija, konfrontacija je ishod.”

A mi, mi ćemo se bombardovani naslovima pitati beskonačno do kraja do sudnjeg dana pitati se kao da smo sišli s uma pitati se: Da li je blato na Zoranovim farmerkama, da li je blato na ovoj pozorišnoj sceni, da li je blato u ovom tekstu, da li je blato u koje je Jelena upravo bacila svoje oči, samo blato ili je to pak blato pomiješano s krvlju?

Napomena: u tekstu su korišteni citati i parafraze iz romana Hajnriha Bela „Izgubljena čast Katarine Blum”, u izdanju zagrebačke Sveučilišne naklade Liber iz 1979. godine, a u prevodu Zrinjke Bernardi Glovacki i Nikice Petraka. Citati i parafraze iz Belovih eseja i intervjua su iz knjige Heinrich Böll Werke, Kölner Ausgabe, Band 18 (1971-1974), koju su priredili Viktor Böll i Ralf Schnell, u saradnji sa Klaus-Peterom Bernhardom i u izdanju Kiepenheuer&Witsch iz 2003. godine, a svi prevodi s njemačkog su nezvanični i moji. Pored dva, u uvodnoj didaskaliji već navedena teksta iz nedeljnika Vreme, korišten je i tekst Tamare Skrozze o Draganu J. Vučićeviću „Večiti vojnik svake vlasti” (Vreme br. 1452). Korišteni su naravno i srpski tabloidi (kao izvori ili šta god).

Završiću sada ovaj monolog-esej sa Belovim motom s početka romana: „Ako u opisima određenih žurnalističkih praksi postoje sličnosti sa praksama časopisa ‘Bild’ (po slobodnoj volji zamijeniti sa: Informer, Kurir, Srpski Telegraf, Alo, Blic,), onda te sličnosti nisu ni namjerne ni slučajne nego neizbježne”.

NEOBIČNO PISMO POD OTIRAČEM GVOZDENA ĐORĐEVIĆA

Znamo gde živiš.

Trinaest čitkih, sasvim urednih slova. Tri reči ispisane običnom, plavom hemijskom olovkom. Tek su neznatno bila podebljana prva slova svake reči.

Znamo gde živiš.

Jednostavna, a nimalo jednostavna poruka bila je ispisana na papiru presavijenom na pola i uredno složenom u beli koverat koji je Gvozdin Đorđević našao ispod svog otirača kada se te večeri vratio sa posla. Kada se vratio tamo gde živi.

Voda sa kišom natopljenih đonova slivala se na parket. U nekoj drugoj životnoj situaciji, Gvozdin bi se već ispred vrata izuo, a potom bi hitro našao neku kesu koju će položiti na pod hodnika i na nju odložiti mokre cipele. U toj istoj, a sada sasvim dalekoj i sasvim drugoj životnoj situaciji, širok bi providnu kesu sa utisnutim crvenim logotipom supermarketa i, usput se, gotovo pa protokolarno, nervirao što je zaboravan i što još uvek nije kupio plastični podmetač za obuću. Podmetač za koga odgovorni ljudi izdvoje trista dinara kojima produže trajanje parketa u hodniku. Tako se, valjda, vodi računa o prostoru u kom živiš.

A oni, piše na ovom papiru, znaju gde živim, mislio je Gvozdin, ne misleći o mešavini kišnice i blata koja će ostaviti crne fleke na podu koje neće moći tako lako da obriše. Samo, ko su to oni, mislio je, ne misleći ni o velikoj, teškoj jakni pod kojom se znojio dok je u rukama vrteo to neočekivano pismo. I zašto su mi ovo poslali, mislio je dalje, ne misleći ni o čemu drugom osim tek o čitavom svetu koji se naprasno smanjio na dimenzije presavijenog A4 papira. Sasvim običnog, belog papira kakvog svaki dan u kancelariji pošalje u grotlo štampača da bi se tamo, u skrivenom obredu Hewlett Packard sekte, na njega utisnuli slova i brojevi, crtice i zarezi, tačke i upitnici.

Nema upitnika posle ovih trinaest plavih slova. Oni znaju gde živim, mislio je Gvozdin toliko glasno da te reči, mimo njegove volje, umalo nisu odjeknule stanom.

Nekoliko minuta mu je trebalo da se povрати od šoka. Potom, odložio je papir na cipelnik koji nije primetio ništa neobično. Cipelarnik je verovatno pomislio da je Gvozdin na njega tek spustio račun u kome ga je neprijatno iznenadila cifra koju će morati da plati za mesečni utrošak struje, pa da je zbog toga, nešto duže nego uobičajeno, sabirao i oduzimao brojeve, cene i rokove, viseći nad teškim ponorom dozvoljenog minusa na bankovnom računu. Generalno govoreći, stan je bio zbunjen Gvozdinim oklevanjem da se upusti u svakodnevni, rutinski ritual koji nastupa nakon povratničkog zvuka okretanja ključa. Definitivno je zaboravio da na pod stavi kese. Samo je, nervozno, svukao cipele i ostavio ih da plutaju u narastajućim baricama. Jaknu je nehajno bacio preko iznenađene stolice, ostavivši čiviluk da trune u ontološkim nemirima i razmišljanjima o vlastitoj svrsishodnosti. Nije uključio bojler. Nije uključio grejanje. Nije čak ni oprao ruke. Samo je unezvereno hodao od jednog ćoška stana ka drugom. Kako možeš tako da živiš, pomislio je stan toliko glasno da te reči, mimo njegove volje, umalo nisu odjeknule Gvozdenom.

Ipak, to se nije desilo. Stan je mogao raditi šta mu je volja. Mogao je čak i stupiti u štrajk, mogao je otkazati slepu poslušnost upravi, pa radikalnim metodama poput pucanja cevi ili iskakanja osigurača pokušati da je podseti kako je tog kasnojesenjeg predvečerja izneverila čitav niz stavki iz njihovog ugovora o poštovanju pravila zajedničke svakodnevice. Opet, sve i da se to desilo, male su šanse da bi Gvozdin primetio bilo šta od protestnih aktivnosti svog stana. Jedino za šta je bio sposoban je da hoda i osluškuje ritam jurenja i sudaranja one tri reči.

Potom se vratio do cipelarnika, uzeo papir i seo za trpezarijski sto. Ključem je izgrebao reči “znamo”, “gde” i “živiš”. Slova su padala po površini drvenog stola. M pa O, G pa Ž, I pa A. Smireno je, poput laboratorijskog veterana, gledao u tu gomilicu otpadnutih slova. A onda je počeo da ih drobi. Drobio ih je dugo i temeljno sitnio, sve dok od njih nije ostao tek plavičasti prah. Od oštećenog, na pola savijenog A4 belog papira otcepio je komadić, savio ga u rolnicu i kroz nju ušmrkao, do zadnje mrvice, prah od trinaest otrovnih slova. Slova koja su se, potom, razmylela i došla do najudaljenijih delova Gvozdene. Slova koja su ga ispunila jezom koju ne bi moglo da otkloni nijedno ćebe, radijator, niti neki njemu poznat lek.

Dugo je potom sedeo je na kauču. U rukama je čvrsto stiskao jastuče, a glava mu je bila klimajuća, precizna ritam mašina. Ispred prozora se mrak već odavno zgusnuo i tek su, u daljini, svetlele sijalice po komšijskim terasama. Nije spustio roletne. Nije otišao u toalet. Nije čak ni popio čašu vode. Samo je sedeo dok mu se mozak pretvarao u fliper u kome se, umesto loptica, od zidove odbijaju nova i nova pitanja.

Ko mi šalje preteće poruke? Ne, stvarno, zašto bi meni neko slao preteće poruke? Možda me neko zajebava? Ali kome bi tako nešto palo na pamet? Možda klinci iz zgrade prave sranja iz dosade? A, opet, koji klinci? Ne znam ni da li ih ima. Od kada sam ovde, po hodnicima viđam samo dede i babe, kao da sam se uselio u starački dom. Sigurno niko od njih ne bi ovo napravio. Možda su neke budale uletele u zgradu nasumice i ostavile taj jebeni koverat sasvim slučajno ispred mojih vrata. Ima psihopata koje uživaju da poptuno nepoznatim ljudima prave pakosti. U čemu je razlika između ovoga što se meni desilo i, šta znam, kada čoveku, potpuno bez razloga, neko izgrebe auto ili slomi retrovizor? Osim što to može biti i obično testosteronsko pijano kurčenje, a ovo sa porukom ispod otirača je bar šest puta bolesnije i jezivije! A možda je, mada ne znam ko bi to uradio, ali možda je neko od mojih prijatelja ostavio tu poruku? Jebaću milu majku onome ko je došao na briljantnu ideju da bi takvo uvrnuto zezanje, je li, moglo da postane simpatična drugarska anegdota, glupost koju prepričavamo na rođendanima i Novim godinama. Ali šta ako.. Ne, ne mogu to. Sigurno je nečija glupa šala. Mora biti. Mora! Recimo, Igor. On je lud kao kurac! Stalno pravi pizdarije ljudima. Šalje im seksi poruke sa nepoznatih brojeva i slične gluposti. Da, Igor je. Sigurno, mora biti on, nema ko drugi. Kad kažem da mora, onda mora! Igor, dakle! Ali.. Ne, ne misli na to! Igor je. Ali.. Ama, rekao sam da je Igor! Gvozdene, saberi se! Ali, šta ako, ipak, nije šala? Šta ako mi neko stvarno preti? Ali ko? Ko bi mi pretio? I zašto? I najvažnije, čime?! Šamarom? Pesnicom u nos? Teškim batinama? Prebijenim kolenima? Da će da me ubije? Ali zašto? Možda su me pomešali sa nekim. Ko zna ipak ko sve živi u zgradi, na nekom drugom spratu i u nekom drugom stanu. Možda mi je komšija neki krimos kome preti neki drugi krimos, ali je, jebiga, pomešao spratove i greškom meni ostavio poruku. Pa da, to zvuči skoro sasvim logično. Da neko preti meni, valjda bi na papiru pisalo “Znamo gde živiš, Gvozdene”? Zar to ne bi bilo logično? Da me oslove imenom? Ili možda čak imenom i prezimenom? “Znamo gde živiš, Gvozdene Đorđeviću”. Možda bi čak i još nešto dodali? Nešto da me dodatno ponize i uplaše? “Znamo gde živiš, Gvozdene Đorđeviću, govno jedno malo.” Pa da, tako je, mora biti tako. Da je meni namenjeno, valjda bi negde u pismu to bilo precizno napisano. Valjda? To bi imalo smisla, zar ne? Ipak, možda je fora u tome da te zastraše sa tim ledeno jednostavim rečima. “Znamo gde živiš.” I tačka. Ništa dalje. Samo to. Da, to je isto na svoj način logično. Ali zašto ja? Zašto? Kome sam ja takva pretnja da bi mi taj neko pretio? Ne znam. Da nije zbog nečega sa posla? Možda zbog nečeg... Ma, ne verujem. Zbog nečeg što sam napisao? Sumnjam u to. Koga briga za moje tekstove? Možeš misliti, neko će da preti uredniku kulturne rubrike u jednom slabo čitanom nedeljniku? Ili, još gore, autoru dve nimalo čitane zbirke priča? Ma, nema šanse. Pre će bilo kome, ali doslovno bilo kome drugom iz redakcije da prete nego meni! Eto,

recimo, moja koleginica Vera Despotov iz broja u broj piše o tome kako su gradilišta širom Beograda nebezbedna i kako radnici ginu na njima kao mušice. Imenom i prezimenom proziva investitore, piše o nemogućim uslovima za rad, o neisplaćivanju dnevnica, o tome ko i kakvu opremu nije obezbedio. Pa pre neki dan je na tri strane, ej, bre, na tri strane razvalila onog Ružića, Rodića ili kako se već zove kreten iz Građevinske komore koji je izjavio da je promet alkohola na gradilištima veći nego u kaficima! Maltene je rekao da radnici ginu jer su, jebiga, stoka pijana! Vera iz broja u broj razvaljuje sve njih, sve te idiote biznismenske i idiote birokratske, pa joj, opet, niko nikada ispred vrata nije ostavio kovertu u kojoj piše "Znamo gde živiš!" Pa zašto bi onda meni to neko ostavio? Zato što sam napisao prikaz knjige eseja Borisa Budena u kojem sam se gađao "postjugoslovenskim kontekstom", "neoliberalnim diskursom" i ostalim papazjanijama? Mislim, smešno! Zato što sam bio kritičan spram još jednog od idiotskih filmova o Prvom svetskom ratu? Pa, jebote, zbog takvih stvari se ne preti ni kod nas. Ili, šta znam, što sam u poslednjem broju uradio intervju sa pozorišnim režiserom u kom... Stani! Pa da! Kad bolje razmislim, šta ako je zato? Naslov intervjua je bio "Iza Vučićevih mandata ostaju samo mrtvi – od Ćuruvije do radnika na gradilištu Beograda na vodi". Šta ako je zbog toga poruka ostavljena ispred mojih vrata?! Mada, teško mi je da poverujem. To je stvarno tek jedan od mnogih negativnih tekstova koji se svakog dana objavljuju o Vučiću. Nije valjda da će svakom autoru svakog od tih tekstova pred vratima da se stvori jedna bela kovertica! Neke stvari ipak nisu moguće! Ne, to se, jebiga, ne dešava. Okej, mogu da razumem kada nameste da neki opozicioni političar dobije batine ili kada nekog jako poznatog glumca ili voditelja Informer i ostala đubrad svakodnevno uvaljuju u govna, ali zašto bi meni neko pretio? Ja sam samo jebeni polupoznati novinar i jebeni potpuno nepoznati pisac! Pa, zar ne? Pa, da! Prikazi knjiga koje niko ne čita, polemike povodom filmova koje sa interesovanjem prate dva i po filmska kritičara, intervjui sa radnicima u kulturi koje pročita desetak prijatelja sa društvenih mreža, kratke priče u kojima se ništa ne dešava osim što likovi tonu u depresiju - to sam ja! Nisam heroj! Nisam disident! Nikada nisam, jebote, šta znam, izašao na RTS i u nekoj poludebilnoj emisiji u prajmtajmu počeo iznenada da pričam o tome kako mi je nepodnošljivo da živim u državi čiji je predsednik pozivao na etničko čišćenje! Sto za jednog! Nikad nisam objavljivao tekstove sa satiričnim aluzijama na tu izjavu! Eventualno sam na društvenim mrežama šerovao kada je neko drugi to uradio. Ali, opet, i te društvene mreže! Mislim, ko zna koliko ljudi tamo svaki dan objavljuje statuse i tvitove protiv režima, pa im niko nikada ne preti. Ipak su tu svi u svom balonu i tek retko promaljavaju nos odatle! A, opet, šta ako postoje neke fanatične desničarske grupe koje pomno prate šta ko radi na društvenim mrežama? Lajkovao si stranicu "Četnici su najveća sramota Srbije" – znamo gde živiš! Fotkan si na protestu protiv rehabilitacije Nedića – znamo gde živiš! Šerovao si post feminističke organizacije o seksualnom napasniku koji je u isto vreme i potpredsednik opštine Bor – znamo gde živiš! Ma ne, to je suludo, ne postoje resursi da bi se sprovodilo takvo praćenje, a ni da se onda svim tim ljudima preti! A i valjda bi se već nešto znalo o svim tim pretećim porukama! Mada, šta ako... Ma, ne, Gvozdene, preteruješ! Ludiš! Smiri se! Da, ali, šta ako, ipak, takve koverta dnevno u Srbiji primi stotinjak ljudi? Smiri se, budalo! Ili deset hiljada ljudi? Ne paranoiši! Ili pola miliona? Hajde, začuti više! Ili možda dva i po miliona? Jedi govna, Gvozdene! Ne, ne, ne, ali šta, šta, šta ako se četiri miliona belih koverata svakog dana isporuče na neka vrata poput mojih, samo niko o tome ništa ne priča jer se ljudi, naprosto, boje? Jebiga, to je razumljivo. Ljudski. Svi se bojimo. I ti se bojiš, Gvozdene! Čuti, Gvozdene, ne pričaj gluposti! Možda svakog dana pet miliona ljudi ubedi sebe da su im kovertu ispred vrata ostavila neka dokona dečurlija ili prijatelj Igor ili neprijatelj krimosa sa trećeg sprata, a zapravo, sve te koverta štampa i raznosi dobro razređena mreža državnih birokrata, patriotskih fanatika i profesionalnih agenata koje korporacije angažuju da rade po ugovoru! Da li si ti normalan, o čemu ti misliš, čoveče, daj se sredi! Ali, zaista, zašto ne bi postajala takva mreža! Sigurno su njeni pipci svuda oko nas! Debilu, ne lupaj, ne konstruiši takve

priče, smiri se! Evo, ja ozbiljno sumnjam na jednog ćelavog, sredovečnog tipa koga sam danas video u prevozu, delovalo mi je kao da sve vreme preko mog ramena pokušava da pročita poruku koju sam kucao na telefonu, a onda, kad sam se okrenuo ka njemu, on je, možeš misliti, naprasno skrenuo pogled! Gvozdene, psihopato! Da, prvo sam pomislio da je taj tip neki psihopata, ali šta ako je bio mrežin uposlenik!? Gvozdene, smiri se, ne lupaj gluposti, mreža ne postoji, da, ali šta ako je i baba Milesa što živi preko puta deo nje, daj, smiri se, Gvozdene, pokušaj da zaspiš malo, ali šta ako ona gleda kroz špijunku kada mi ko dolazi u posetu da bi to mogla kasnije da prenese mreži, udahni duboko, Gvozdene, udahni duboko, Milesa je samo starica koja jedva da hoda, sigurno se ne bavi špijunažom tebe niti bili koga drugog, ali šta ako je i ovaj moj stan jedan veliki špijun, šta ako kredenac i radni sto, tepih i police, šta ako oni svi uredno sastavljaju i u centralu šalju izveštaje u kojima piše kad sam i tokom kog telefonskog razgovora plakao, kada sam drkao buljeći u fotografiju svoje prijateljice na ekranu, kada sam uživao gledajući rijaliti šou na televiziji, a tek šta ako, Gvozdene, smiri se, pokušaj da zaspiš, a tek šta ako i krevet, smiri se, ili tek jastuk, pokušaj da zaspiš, šta ako krevet i jastuk nekome šalju informacije o tome, spavaj, Gvozdene, o tome šta sanjam.

Narednog jutra, Gvozden se probudio u odeći, zgrčen na kauču. Prošlo je desetak ili petnaest sekundi dok mu pogled nije pao na sat okačen na zidu. Kazaljke su, osim što su pokazivale koliko je sati, umalo dobile mogućnost govora i saopštile mu da kasni na redakcijski sastanak. Panično je ustao i u tri koraka se stvorio u kupatilu. Pogledao se u ogledalo. Ogledalo i on su se složili oko procene da ne mora da pere kosu te da je dovoljno da se samo istušira. Ipak, uprkos tuširanju, svrbeli su ga tabani, ali nije imao vremena da na njih stavlja puder protiv gljivica. Obukao se, oprao zube i svrbljive noge uglavio u još pomalo vlažne cipele. Stan je bio sasvim spreman da čuje okretaj ključa koji označava početak njegovog dnevnog samovanja. Gvozden je, naposljetku, na glavu nabio kapu i izašao kroz vrata.

Pre nego se spustio niz stepenice, ispod svog otirača je ostavio belu kovertu. U njoj je bio na pola presavijeni papir A4 formata na kome je pisalo "I dalje znamo gde živiš".

Dragana MLADENOVIĆ

O ČEMU SE (NE)GOVORI

HAJNRUH
BEL ČOVEK S
NOŽEVIMA

*dvadeset godina
i sedam
kasnije
niko živi
ne nosi žutu zvezdu
pa ipak svako zna
koga pred sobom ima*

Hajnrih Bel *Dvadeset godina i sedam kasnije*

dvadeset godina i
dve kasnije
istina i dalje
zvuči kao antisrpska
propaganda
te konačno naučismo o čemu
se čuti za stolom
na slavi pred rođacima ili na kafi
s prijateljima ili u autobusu
s poznanicima ili na poslu s
nepoznanicima
jer je istorija poraza
suviše intimna tema
i ume da izazove izlive
žuči pa i krvi
zle
zato pričajmo o
kolektivnom povratku naroda u
edenski vrt

dvanaest godina
i sedam kasnije govorimo
o bombardovanju kao o jednoj
manifestaciji poslednjeg rata
na balkanu
drugo nas se ne tiče

osamnaest godina
i sedam kasnije
govoriti činjenice o
počinjenim zločinima
izgovarati broj žrtava
isto je što i
ošamariti

izdati
ugristi
opeći
mnogo je prijatnije osećati se kao
žrtva
pitajte nacionalnog pesnika

dvadeset godina i
dve kasnije
vrlo je ugodno prisećati se
makarske
restorana pokraj plaže
masnih ostrvaca na površini
hrvatske bele kafe
ali je opet tako
izvrsno i glasno grditi tu prokletu
jugoslaviju u kojoj se brda
sjuriše u doline i sela
u gradove a gradovi
opet potrčaše u brda i planine
da se poubijaju
no držimo se ipak makarske

jedanaest godina
i sedam kasnije
dok se spremamo za posao
pitam te šta bi učinio 6. oktobra
da si znao da će ovako
da li bi ostao
da li bi i mene poveo
kako kada se tada nismo ni poznavali
ne bi valjda otišao bez mene
ne bi me valjda ovde
ostavio

novembar 2018.

IZGUBLJENO LICE NEDE SOLTANI

Svako zna isuviše dobro šta sve uobražavaju historične žene, nezadovoljne, kakve jesu, frustrirane, samo malo popiju, pa već imaju halucinacije.

Hajnrih Bel „Žene u pejzažu sa rekom”

20. jun 2009.

neda soltan nikada nije celim telom ležala
na ulici u centru grada
budući da nikada nije pogođena u grudi
njena krv nikada nije istovremeno
liptala iz nosa i usta
nedi soltan niko nije pritekao u pomoć
jer se na trgu u centru grada
tog junskog dana baš ništa nije dešavalo

*

21. jun, 8:30

mrtve prijateljice

jutro je i neda soltani
na vreme stiže na fakulet
ulazi u kabinet uključuje klimu
dok pije kafu proverava
poštu
neda soltani još ne zna
da je dan ranije umrla
da je pogođena hicem u grudi
da je pala na pločnik u centru
da joj je krv liptala iz nosa
i usta

jutro je i neda soltani još uvek
ne razume zašto je svi žele za
virtuelnog prijatelja kada je
još uvek živa

*

21. jun, 12:24

R. I. P.

video sam vas jutros
u vestima vašu sliku
lepi ste nedo soltan bili
i hrabri počivajte u miru

21. jun, 15:05

sms

profesorka jeste li gledali vesti
svuda je fotografija vaša
svuda je
i sama bih poverovala
da vas maločas nisam videla

*

21. jun, 19:45

prenos

neda soltani drhti
prijatelji joj prenose informacije
o jučerašnjim demonstracijama
o pucnjavi u centru grada
o smrti studentkinje

svetski mediji prenose
kako demonstranti širom sveta
prenose sliku pokojnice
neda gleda svoje lice
svoje pokojno lice
lice pobune
i plače

*

21. jun, 23.20

demanti

poštovani uredniče
moje je lice ukradeno
moj život
molim da mi se vrati
molim da se demantuje

*

22. jun 2009.

otrov

prijatelji susedi
poznanci kolege
pa čak i rođaci
čak i najbliži
pišu otrovne poruke:
koliko te plaćaju
koliko košta krv prave
mučenice
za koga radiš
izdajice
što podmećeš sopstveno lice
lažljivice

*

23. jun

ili jeste

nepoznati pale sveće
neda gledala sopstvenu fotografiju
pored snimka ubistva
pomešana lica i sva ta krv
mogla je biti njena
ali nije

*

24. jun, 11.30

istina

pošto
neda soltan nikada nije celim telom ležala
na ulici u centru grada
i njena krv nikada nije istovremeno
liptala iz nosa i usta
jer se na trgu u centru grada
20. juna baš ništa nije dešavalo
a sve drugo je antirežimska propaganda
vreme je da se pokaže istina
je l tako gospođice soltani
rekao je agent ministarstva

u pitanju je bezbednost

naše otadžbine i jedino
što se od vas izričito traži je
da izađete u javnost i
pokažete da živi ste
nedo soltani
je l tako
živi ste
još

*

25. jun 2009.

ikona

odjednom je postalo opasno
stajati kraj žive ikone
jer budno oko režima
jer nije svejedno izgubiti posao
hraniti decu
razumeš nedo
pravi prijatelj to mora
da razume

*

28. jun 2009.

video-smrt

jasno vam je dakako
da je cela ta priča
sva ta video-smrt
zapadnjačka propaganda
jer neda soltan nikada nije celim telom ležala
na ulici u centru grada
je l tako
gospođice soltani
a vaše je lice naša istina
ukoliko i sami niste laž
ili recimo radite za strance
kako nam je došapnula ptičica
podsetiću vas da je
u pitanju bezbednost
naše otadžbine i jedino
što se od vas izričito zahteva je
istina jer živi ste
nedo soltani

ili vam je zaista privlačnija smrt
studentkinje
ako razumete
o čemu govorim

*

nebo rumeno

neda soltani ulazi u avion
ne gleda ni u koga
krijumčari sopstveno lice
čeka da se odlepi od zemlje
da se zarije u oblak
da se izgubi u nekom
drugom jeziku
avion se naginje
neda ukoso
baca pogled na svoj grad
jedva ga prepoznaje
znoje joj se dlanovi
dva minuta
poslednje što vidi je lice
prijatelja
gorim gorim izgaram iznutra
neko prekriva ranu rukama
pokušava da zaustavi
krv posvuda
nikada ni pomislila nije
da će tako da će tada
da će baš tu
još minut
i
avion uranja u nebo
rumeno

